

opusdei.org

Možemo bolje: ljudsko dostojanstvo, što je ono i kako bismo ga više poštivali

Koliko god naše doba tvrdilo da poštuje ljudsko dostojanstvo, često to ne čini. Otac Joseph Evans objašnjava kako nedavno objavljeni crkveni dokument "Dignitas Infinita" sugerira da imamo puno prostora za napredak.

22.04.2024.

Dok nastavljamo slaviti 75. godišnjicu Opće deklaracije o ljudskim pravima, koju je izdala Opća skupština Ujedinjenih naroda 10. prosinca 1948., mogao bi biti dobar trenutak da se zapitamo poštuju li se ta prava u današnje vrijeme.

Novi dokument Katoličke Crkve, *Dignitas Infinita*, koji je izašao početkom travnja, sugerira da to možda i nije tako. Iako je raskošna u svojim pohvalama deklaraciji – jedan papa, Ivan Pavao II., opisao ju je kao ‘jedan od najviših izraza ljudske savjesti’ – Crkva se očito boji da smo u opasnosti od odstupanja od nje.

U dokumentu se citira papa Franjo koji je rekao da je deklaracija „poput glavnog plana, od kojega su poduzeti mnogi koraci, ali mnoge još treba učiniti, a nažalost, ponekad su napravljeni koraci unatrag“.

Dapače, govori se o potrebi 'odupiranja pokušajima da se izmijeni ili poništi duboko značenje te Deklaracije'. Možda se Crkva boji poteza da se u deklaraciju uključi 'pravo na pobačaj' ili takozvana transrodna prava. I općenito, osjeća se da je *Dignitas Infinita* napisana iz zabrinutosti zbog sve veće zbrke oko etičkih pitanja u našem vremenu.

Katolička Crkva uvijek je naučavala da iako bi nam neka etička pravila trebala biti očigledna, Bog ih je ipak otkrio zbog ljudske sklonosti da ih se krivo shvati. Imamo osnovni moralni kodeks zapisan u našim srcima, ali problem je što ga ne čitamo uvijek.

I tako, iako svi znamo duboko u sebi – bez obzira na našu religiju ili čak nepostojanje iste – da trebamo štovati Boga, poštovati svoje roditelje, a ne ubijati, činiti preljub, krasti ili lagati, Bog nam je sve ovo otkrio u onome što se sada zove deset

zapovijedi. Sveti Augustin je napisao: „Bog je zapisao na ploče Zakona ono što ljudi nisu pročitali u svojim srcima.”

Zbog toga je najnoviji dokument Crkve tako važan. Zato što iznosi ono očito, ali u trenutku kada se čini da ljudi ne mogu vidjeti što im stoji pred licem – ili u vlastitoj savjesti.

Dignitas Infinita (latinski za ‘beskonačno dostojanstvo’) je tekst koji je napisao vatikanski odjel zadužen za doktrinarnu nauku, Dikasterij za nauk vjere. No, potpisao ju je i papa Franjo, što je znak da želi staviti svu težinu iza nje.

Deklaracija počinje s nekim teorijskim, ali vrlo dragocjenim, razmišljanjima o ljudskom dostojanstvu, ali zatim zaranja u najkontroverznija i najbolnija pitanja našeg vremena, dajući tradicionalni kršćanski pogled na njih.

Dakle, uči nas da krajnje siromaštvo vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kao što to čine rat, jadna situacija migranata, trgovina ljudima, seksualno zlostavljanje, nasilje nad ženama, abortus, surogat majčinstvo, eutanazija, marginaliziranje osoba s invaliditetom, rodna ideologija, promjena spola i digitalno nasilje.

Nije iznenađujuće da je odbacivanje rodne ideologije u dokumentu i njegova afirmacija biološkog spola kao nepromjenjive činjenice najviše osporavano na liberalnom Zapadu, dok je osuda pobačaja u tekstu pristojno ignorirana.

Ali ono što je važno u dokumentu je njegova jasna vizija da, kada je u pitanju ljudsko dostojanstvo, ne možete birati trešnje. To je bešavni ogrtač i povlačenje bilo kojeg konca koji vam se ne sviđa rezultirat će samo rastavljanjem cijele stvari.

I sve mora započeti s razumijevanjem ljudske osobe kao *imago Dei*, stvorene na sliku Božju. Doista, bez Boga dostojanstvo ljudske osobe nema pravi temelj. Ako Boga nema, na čemu temeljimo ljudsko dostojanstvo?

Veliki biblijski poklič, prisutan već u prvoj knjizi Biblije, da je čovjek stvoren na sliku i priliku Božju, ono je što je kroz povijest najviše branilo ljudsko dostojanstvo. Filozofi poput Nietzschea mogli su vidjeti Boga kao neprijatelja ljudskog procvata: „Kako ja mogu postojati ako Bog postoji?“ upitao je. Ali nacistička upotreba njegovih ideja pokazala je kamo bi nas takva vizija mogla odvesti.

Tamo gdje se sve temelji na ljudskoj volji i 'njenim prolaznim i kontingentnim interesima' (ovdje dokument citira prethodnog papu Benedikta XVI.), gdje nema objektivne osnove za ljudsko

dostojanstvo, postavlja se pitanje koji interes ili lobistička skupina ima moć nadjačati druge. Ljudsko dostojanstvo postaje ono što ta grupa odluči i ima moć nametnuti.

Ovdje bismo mogli pomisliti na agresivno lobiranje nekih skupina za 'prava homoseksualaca' koje učinkovito nameću svoje ideje bez ikakve prave intelektualne osnove za njih. Svaki pokušaj dovođenja u pitanje valjanosti takvih argumenata nailazi samo na žestoke optužbe za homofobiju.

Dokument inzistira na objektivnoj naravi ljudskog dostojanstva, utemeljenog na tome što smo ono što jesmo, razumna Božja stvorenja, što naziva ontološkim dostojanstvom. „Ontološko dostojanstvo je neizbrisivo i ostaje valjano izvan bilo kakvih okolnosti u kojima se osoba može naći.”

I odbacuje druge moguće definicije koje bi mogle umanjiti dostojanstvo naše sposobnosti razmišljanja ili rasuđivanja ili naše društveno-ekonomske situacije. Osoba u vegetativnom stanju, pa čak i netko tko je počinio velike zločine, ne prestaje imati stvarno, objektivno dostojanstvo koje treba poštivati.

I zašto bismo trebali poštovati druge ako ih ne vidimo kao djecu Božju? Kao što *Dignitas Infinita* kaže: „Kao vjernici, uvjereni smo da, bez otvorenosti Ocu, neće biti čvrstih i stabilnih razloga za apel na bratstvo.”

Tekst nas vodi na brzu turu o tome kako su i Biblija i kršćanska tradicija shvaćale ljudsko dostojanstvo.

Naravno, kršćansko vjerovanje da je Bog postao čovjekom kao Isus Krist samo povećava vrijednost čocještva. „Sjedinjujući se sa svakim čovjekom svojim utjelovljenjem, Isus Krist je

potvrdio da svaka osoba posjeduje neizmjereno dostojanstvo samim time što pripada ljudskoj zajednici; štoviše, potvrdio je da se to dostojanstvo nikada ne može izgubiti.”

A to se još više odnosi na siromašne: „Rođen i odrastao u skromnim uvjetima, Isus otkriva dostojanstvo potrebitih i onih koji rade.”

Ljudsko dostojanstvo ne temelji se samo na njegovom podrijetlu nego i na njegovoj konačnoj sudbini: zajedništvu s Bogom. Kao ljudi pozvani smo 'odražavati slavu Očevu' kao njegova djeca 'i sudjelovati u vječnom životu'.

Tekst se zatim fokusira na ljudsku slobodu, koja je bitan aspekt našeg dostojanstva. U tom smislu, mogli bismo reći da naše dostojanstvo nije samo nasljedstvo nego i dužnost. Pozvani smo 'živjeti u punoj mjeri [našeg] dostojanstva'. I upravo zbog

toga 'grijech može ozlijediti i zamračiti ljudsko dostojanstvo', iako ga nikada u potpunosti ne oduzima. Crkva nas ovdje podsjeća da su naši postupci važni, da imaju moralno značenje i mogu promicati ili spriječiti naš ljudski razvoj.

I ovdje dokument pomalo prikriveno, ali još uvijek očito puca na nedavne poteze za uvrštavanje u ljudska prava akcija koje Crkva smatra vrlo pogrešnim. „Koncept ljudskog dostojanstva također se povremeno zlorabi kako bi se opravdalo proizvoljno širenje novih prava, od kojih su mnoga u suprotnosti s onima izvorno definiranim i često su postavljena u suprotnosti s temeljnim pravom na život.”

Nema sumnje da su sastavljači dokumenta imali na umu stvari poput nedavnog uključivanja pobačaja u francuski ustav kao temeljnog ljudskog prava.

Dignitas Infinita potom ulazi u potankosti konkretnih povreda ljudskog dostojanstva. Započinje siromaštvom: „Jedan od fenomena koji značajno pridonosi uskraćivanju dostojanstva tolikog broja ljudskih bića je ekstremno siromaštvo.”

Zapadni svijet ne može si usuditi da pridaje visoku vrijednost ljudskom dostojanstvu kada je zadovoljan temeljenjem vlastitog bogatstva na iskorištavanju siromašnijih zemalja.

Slijedi rat i ovdje se u tekstu citira često ponavljana, ali, nažalost, malo primijećena izjava pape Franje da je 'rat uvijek poraz čovječanstva'. U ratu zapravo nitko ne pobjeđuje, a čovječanstvo svakako gubi. A tekst inzistira da bi 'bilo kontradiktorno da se rat temelji na vjerskim uvjerenjima'.

Tragično, ne treba daleko tražiti primjere za to. U naše vrijeme židovski Izraelci i muslimanski

Palestinci pozivaju se na Boga kako bi opravdali svoje međusobno ubijanje, ili kršćanski predsjednik Putin čini isto kako bi odobrio svoju invaziju na Ukrajinu.

Dokument objašnjava kako se migrantima uskraćuje dostojanstvo i često ih se zapravo smatra 'manje vrijednima, manje važnima, manje ljudima'. Primanje migranata način je obrane dostojanstva svake osobe.

„Trgovina ljudima također se mora ubrojiti među teške povrede ljudskog dostojanstva”, stoji dalje. Citira papu Franju koji je takvu trgovinu nazvao 'podlom aktivnošću, sramotom za naša društva koja tvrde da su civilizirana'.

Razmatrajući seksualno zlostavljanje, Deklaracija ne propušta priznati da ovaj „rasprostranjeni fenomen ... također utječe na Crkvu" i da njezini naponi da ga se zaustavi također moraju „započeti iznutra”.

Određeni broj odlomaka zatim se usredotočuje na nasilje nad ženama i dotiče se pitanja kao što su prisilni pobačaji, poligamija, femicid i obiteljsko zlostavljanje.

Govoreći o pobačaju, koji opisuje kao „posebno ozbiljan i vrijedan žaljenja“, dokument osuđuje sklonost eufemističkom jeziku. Ovdje u Engleskoj, na primjer, uobičajenije je govoriti o 'prekidu trudnoće' nego o pobačaju, a one koji promoviraju pobačaj nazivati 'pro-choice'. Ali takav nas jezik čini 'nesposobnima razlikovati dobro od zla'.

„S obzirom na tako tešku situaciju“, kaže se u tekstu, „sada više nego ikad trebamo imati hrabrosti pogledati istini u oči i nazvati stvari pravim imenom, bez podlijeganja pogodnim kompromisima ili vlastitom iskušenju.“

Kako smo došli do stanja u kojem tvrdimo da je ubijanje nedužnih

beba, odnosno abortus, ljudsko pravo?

Potom se citiraju vlastite riječi pape Franje kako bi se oštro osudilo surogat majčinstvo ili ono što se obično naziva 'iznajmljivanje maternice'.

„Smatram žalosnom”, kaže Papa, „praksu takozvanog surogat majčinstva, koja predstavlja tešku povredu dostojanstva žene i djeteta, koja se temelji na iskorištavanju situacije materijalnih potreba majke. Dijete je uvijek dar, a nikad osnova trgovačkog ugovora.”

Dokument zatim opisuje eutanaziju kao 'povredu ljudskog dostojanstva koja je tiša, ali brzo osvaja'. Dok razne vlade u svijetu poduzimaju korake da legaliziraju eutanaziju, često temeljenu na takozvanom pravu na 'dostojanstvenu smrt', tekst inzistira na tome da nema dostojanstva u ubijanju sebe ili druge

osobe, bez obzira koliko ugodan i klinički čist kontekst mogao biti.

„Pomaganje suicidalnoj osobi da si oduzme život objektivno je prekršaj protiv dostojanstva osobe koja to traži.” Ispravan način poštivanja nečijeg dostojanstva u takvom kontekstu bio bi pružiti mu svu moguću podršku i naklonost i pomoći mu da pronađe smisao u svojoj patnji. Sigurno s gledišta vjere, patnja uvijek ima smisla.

Tada se jasno potvrđuje dostojanstvo osoba s invaliditetom, bilo da se radi o tjelesnoj ili mentalnoj invalidnosti. „Svako ljudsko biće, bez obzira na svoju ranjivost, dobiva svoje dostojanstvo iz same činjenice da ga Bog želi i voli. Stoga treba učiniti sve kako bi se potaknulo uključivanje i aktivno sudjelovanje onih koji su pogođeni slabostima ili invaliditetom u životu društva i Crkve.”

Dokument zatim potvrđuje dostojanstvo svih bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i osuđuje zatvaranje, mučenje ili ubijanje ljudi zbog toga. Ali osuđuje rodnu teoriju kao lažnu i kao poricanje dostojanstva muškarca i žene kao jedinstvenih i komplementarnih.

„Biološki spol i socio-kulturna uloga spola (roda) mogu se razlikovati, ali ne i razdvojiti.” Intervencije promjene spola protive se tom dostojanstvu i poriču objektivno značenje tijela. Seks je objektivna stvarnost, a ne samo društveni ili psihološki konstrukt.

Dokument također čini korisnu razliku između ljudskog dostojanstva i vrednovanja drugih stvorenja. Iako ih se nikada ne bi moglo staviti na razinu ljudi - stoga se ne bi moglo govoriti o 'dostojanstvu' životinja - one imaju dobrotu u sebi i nemaju

samo instrumentalnu vrijednost. Doista, upravo naše superiorno stanje kao razumnih bića trebalo bi nas navesti da poštujemo njihovu intrinzičnu 'dobrotu stvorenja' i da prihvatimo svoju odgovornost da brinemo o svemiru.

Nakon nekih završnih razmišljanja o digitalnom nasilju, uključujući fenomene kao što je cyber-bullying i kako web može potaknuti ekstremizam i naštetiti međuljudskim odnosima, *Dignitas Infinita* zaključuje da bi tehnologija trebala služiti, a ne štetiti ljudskom dostojanstvu.

Ovaj lijepi dokument završava podsjećajući nas da smo odgovorni za vlastito dostojanstvo i dostojanstvo drugih, jer kako je napisao papa Franjo: „svaka je osoba neizmjerljivo sveta i zaslužuje našu ljubav i predanost“.

Ovaj je članak izvorno objavljen u Adamah Media. Ovdje se ponovno objavljuje uz dopuštenje. Za čitanje *Dignitas Infinita* (Engleski) kliknite ovdje.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/mozemo-bolje-ljudsko-
dostojanstvo-sto-je-ono-i-kako-bismo-ga-
vise-postivali/](https://opusdei.org/hr-hr/article/mozemo-bolje-ljudsko-dostojanstvo-sto-je-ono-i-kako-bismo-ga-vise-postivali/) (24.03.2025.)